

L'impronta del Genio

Il vero da Vinci in mostra a Debrecen

A Gényusz ujjlenyomata

Az igazi da Vinci Debrecenben

La mostra "Az igazi da Vinci" (Il vero da Vinci), ospitata al museo MODEM di Debrecen dal 16 agosto al 2 dicembre, è stata una delle più importanti del 2007 in Ungheria ed è anche la mostra extracittadina più riuscita di tutti i tempi.

Il MODEM di Debrecen è uno degli spazi espositivi delle arti figurative più moderni, più grandi e più nuovi dell'Ungheria e dell'Europa Orientale. L'istituzione, che ha quasi un anno di vita, può annoverare già importanti esposizioni, prima fra tutte la mostra su Leonardo che ha attirato più di 162.000 visitatori. Il materiale esposto con il titolo "Il vero da Vinci" è un adattamento realizzato per il museo di Debrecen della mostra "La mente di Leonardo" svoltasi nel 2006 negli Uffizi di Firenze, così come è avvenuto per la mostra tenutasi nella primavera del 2007 presso il Museo Nazionale di Tokyo. Sebbene le opere pittoriche originali di Leonardo non siano potute arrivare dall'Italia, tuttavia gli organizzatori italiani e ungheresi sono riusciti ad arricchire l'evento con una novità sensazionale. Si tratta di un'opera fra le più importanti del Rinascimento che ha preso forma dopo 500 anni, il sogno e il progetto che Leonardo non era riuscito a realizzare in vita: la statua commemorativa di Francesco Sforza di Milano, meglio nota come il Colosso. A Milano esistono alcune ricostruzioni della statua equestre di Leonardo, ma quella attuale è la prima e unica versione fedele al progetto originale.

Hanno garantito della sua autenticità e della sua qualità Paolo Galluzzi, curatore della mostra e direttore dell'Istituto e Museo di Storia della Scienza di Firenze, e l'Opera Laboratori Fiorentini Spa, una delle società di allestimento e gestione di mostre tra le più famose d'Italia. La statua e tutto il materiale esposto sono il risultato di un lungo

A 2007-es év egyik legfontosabb magyarországi kiállítása, s minden idők legsikeresebb vidéki tárlata volt a debreceni MODEM-ben augusztus 16. és december 2. között megrendezett „Az igazi da Vinci” című kiállítás.

A debreceni MODEM az ország és Kelet-Európa egyik legkorszerűbb, legnagyobb – és legújabb – képzőművészeti kiállítóhelye. Az alig egy éves intézmény máris igen fontos tárlatokat tudhat maga mögött, mindenekelőtt a Leonardo-kiállítást, amelyre több mint 162 ezer látogató volt kíváncsi. „Az igazi da Vinci” címen bemutatott anyag a 2006-ban a firenzei Uffiziben megrendezett „La mente di Leonardo” speciálisan Debrecenre adaptált változata volt, csakúgy, mint a tokiói Nemzeti Múzeumban ez év tavaszán bemutatott változat.

Meglehet, eredeti Leonardo-festmény nem érkezett Olaszországból, az olasz és a ma-

gyar szervezőknek mégis sikerült egy szenzációs újdonsággal gazdagítani a rendezvényt: 500 év után most öltött formát a reneszánsz mester egyik legfontosabb, életében soha meg nem valósult terve, álma, a Kolosszusként ismert milánói Sforza-emlékmű. A világon – épp Milánóban is – létezik ugyan néhány rekonstrukciója Leonardo lovasszobrának, de ez a mostani az első hiteles, egyetlen terven alapuló változat.

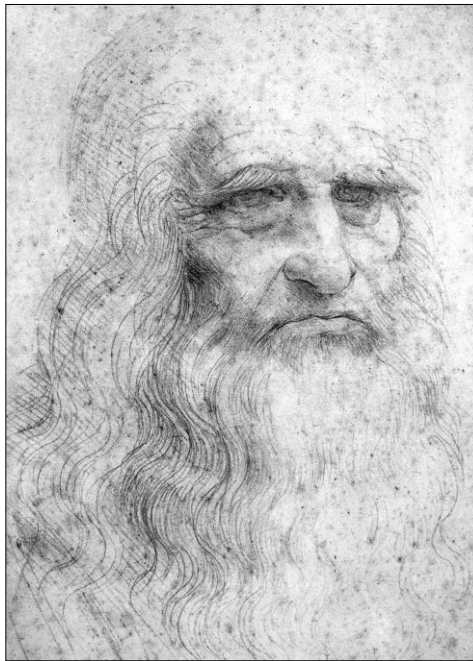
A hitelesség és a minőség garanciáját a kiállítás kurátora, a Firenzei Tudománytörténeti Múzeum és Intézet igazgatója prof. Paolo Galluzzi, illetve Itália egyik legnevesebb kiállításépítő cége, a kivitelező Opera Laboratori Fiorentini Spa. jelentette. Nem csak az emlékmű, de a bemutatott teljes anyag hosszas kutató-előkészítő munka, gondos tervezés után született meg – utóbbi munkálatok nagy részét a padovai Gris Stúdió végezte.

A legbecsesebb, legértékesebb kiállítási darabok egyike az a korai eredeti Leonardo-rajz volt, melyet a firenzei Uffizi kölcsönözött a MODEMnek. A másik eredeti alkotás a Budapesti Szépművészeti Múzeumból érkezett bronz lovas tanulmány volt, amelyet a több mint

lavoro di ricerca e di preparazione e di un'accurata programmazione. Le lavorazioni finali sono state realizzate dallo Studio Gris di Padova. Uno dei pezzi più preziosi della mostra è l'autoritratto originale di Leonardo che il MODEM ha avuto in prestito dagli Uffizi di Firenze. Altra opera originale è uno studio per statua equestre in bronzo giunta dal Museo di Belle Arti di Budapest, esposto insieme a una selezione facsimile di più di millecinquecento opere grafiche ispirate al tema del cavallo che completa lo spazio espositivo e crea un contesto adatto al Colosso di sette metri e mezzo, posto nella sala antistante il museo. Il grande significato della mostra è ribadito dall'alto patronato della stessa, assunto dal Ministro per i Beni e le Attività Culturali italiano Francesco Rutelli, e dal discorso di apertura tenuto dall'ambasciatore della Repubblica Italiana in Ungheria Paolo Guido Spinelli.

La novità della mostra "Il vero da Vinci" è data da due fattori principali. In primo luogo essa si allontana dalla strategia delle numerose mostre di Leonardo che girano per il mondo, non è costruita sugli stereotipi e sui miti ben noti al grande pubblico e non si accontenta di ricostruire la famosa idea del maestro, del resto ben nota, ma pone al centro dell'attenzione il pensiero e la visione del mondo del genio toscano. La domanda più importante non è che cosa Leonardo ha creato, ma perché. In secondo luogo essa è pionieristica nella metodologia; accanto alle dettagliate didascalie, ai disegni tratti dai manoscritti di Leonardo, ai brani, alla ricostruzione dei modelli, si avvale infatti di quaranta videoanimazioni e di tre filmati che avvicinano lo spettatore e gli consentono di scoprire più in profondità il pensiero di Leonardo.

L'allestimento in quattro sezioni guida il pubblico verso quattro distinti argomenti. Nella prima si trova lo studio di Leonardo con i libri, le conoscenze a cui attinse e su cui si basava nelle sue costruzioni e gli strumenti di lavoro con i quali si dedicava alle attività quotidiane. La seconda si occupa delle grammatiche delle forme, la terza invece delle elaborazioni sul moto, delle ricerche e di tutte le applicazioni pratiche, ingegneristiche e artistiche. L'ultima sezione tratta l'obiettivo ultimo di ogni sua disamina, l'attività umana secondo Leonardo più elevata: la scienza della pittura, come la vedeva il genio italiano.

ezeröttszáz ló tematikájú grafikából készített facsimile-válogatás társaságában mutatnak be, így igazán teljessé téve a motívum helyének bemutatását, s megfelelő kontextust teremtve a múzeum előtti téren felállított hét és fél méteres Kolosszusnak. A kiállítás jelentőségét mutatja, hogy a fővédnökséget az Olasz Köztársaság kultuszminisztere, Francesco Rutelli vállalta, s a megnyitón beszédet mondott az Olasz Köztársaság magyarországi nagykövete, Paolo Guido Spinelli is.

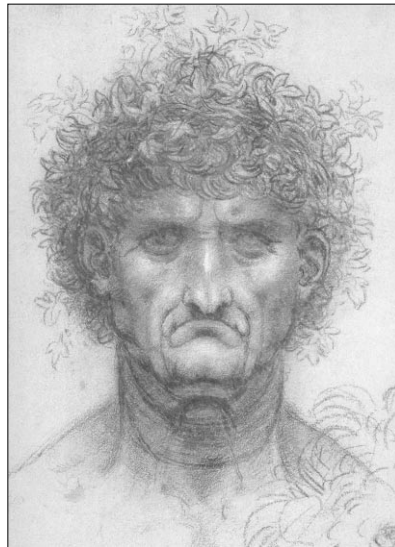
„Az igazi da Vinci” újdonságát két fő tényező adta: egyrészt szakított a világot járó számos Leonardo-kiállítás stratégiájával, nem a nagyközönség által is jól ismert sztereotípiákra, mítoszokra épített, illetve nem elégedett meg annyival, hogy rekonstruálja a mester bizonyos, egyébként jól ismert, híres ötletét, hiszen figyelme középpontjába Leonardo világlátását, gondolkodásmódját állította; nem a mit alkotott volt a legfontosabb kérdés, hanem a miért. Másrészt módszer-

tanában is úttörő a tárlat, hiszen a részletes magyarázó szövegek, a Leonardo-kéziratokból vett rajzok, szövegrészletek, illetve azok modellekkel rekonstruálása mellett negyven videóanimáció, és három hosszabb film is segített abban, hogy a látogatóhoz minél közelebb hozza, minél mélyebben feltárja Leonardo gondolatait.

Ezeket négy szekcióba rendezve, négy csomópont köré szervezve járhatta be a közönség: a tárlat bemutatta Leonardo dolgozószobáját, azaz azokat a könyveket, ismereteket, melyekből merített, melyekre épített, valamint azokat a munkaeszközöket, mellyel a napi tevékenységét végezte. Egy szekció a formákkal, egy következő pedig a mozgással kapcsolatos elgondolásait, kutatásait és mindezek gyakorlati, mérnöki, művészi hasznosítását, alkalmazását tárta fel, a legutolsó pedig minden vizsgálat legvégső célját, a Leonardo szerinti legmagasabb rendű emberi tevékenységet, a festészet tudományát mutatta be: ahogyan azt az itáliai géniusz látta.

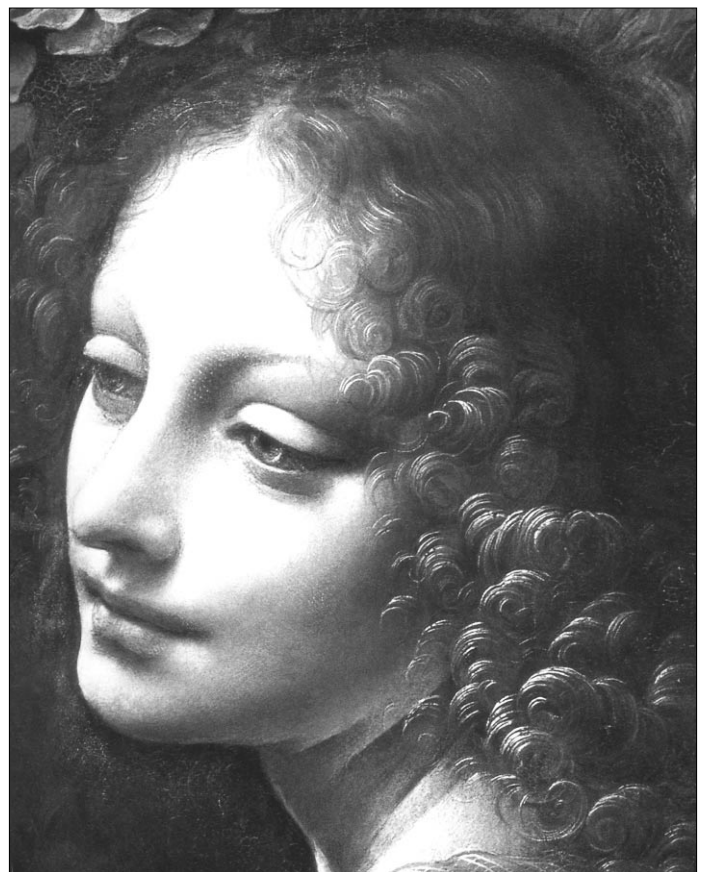
A kiállításához kapcsolódva számos kísérőrendezvény, tudományos és művészeti program – tudományos konferencia, filmvetítések, könyvbemutatók, valamint a neves kutatók (Heller Ágnes, Czeizel Endre) előadásai – gondoskodtak arról, hogy a közönség minél alaposabban megismerhesse Leonardót és az itáliai reneszánsz kultúrát. Kortárs művészeti produkciók, mint a budapesti operaénekesnő Ágens Deus tardtard című előadása, valamint a Debreceni és a Pescarai Egyetem kö-

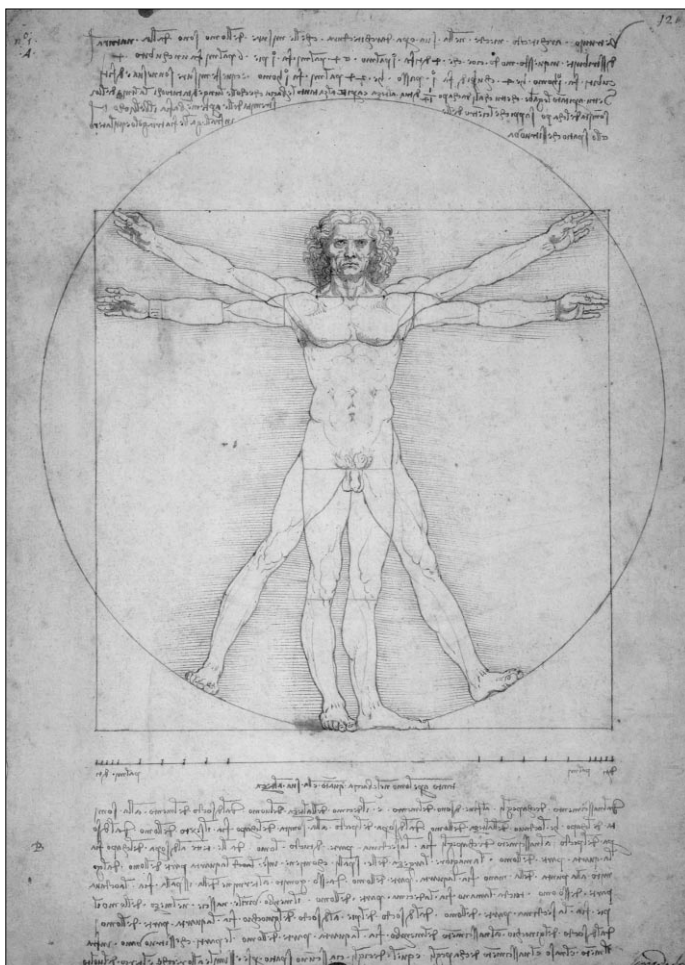
Le numerose manifestazioni che accompagnano la mostra, il programma scientifico e artistico, la conferenza, le proiezioni di film, le presentazioni di libri, le relazioni di famosi studiosi quali Ágnes Heller ed Endre Czeizel riflettono su come il pubblico possa conoscere a fondo Leonardo e la cultura rinascimentale italiana. Le produzioni artistiche contemporanee, quali lo spettacolo *Agens Deus tardat*, l'opera teatrale *L'impronta del Genio* rappresentata in lingua italiana con una coproduzione fra l'Università di Debrecen e l'Università di Pescara, la mostra dell'artista Clodoveo Masciarelli giunta attraverso l'Istituto Italiano di Cultura di Budapest dimostrano che l'eredità di Leonardo non è materia spenta da museo, ma ancora oggi è parte viva e organica della cultura e della mentalità europea.

István Puskás

zös produkciójában bemutatott olasz nyelvű színdarab, a „*L'impronta del Genio*” és a budapesti Istituto Italiano di Cultura révén érkezett Clodoveo Masciarelli – kiállítás megmutatták, hogy Leonardo öröksége nem holt, múzeumi anyag, hanem az európai kultúra, mentalitás eleve-venen élő, szerves része ma is.

Puskás István

Between 16 August and 2 December 2007, the MODEM Museum in Debrecen hosted the exhibition "Il Vero da Vinci" ("The Real da Vinci"), attracting more than 162.000 visitors. The highlight of the exhibition was the commemorative statue of Francesco Sforza, better known as the Colossus, designed by Leonardo and finally realised by the Paduan Studio Gris. Some of the original artefacts were on loan from the Uffizi Gallery, Florence, and from the Museum of Fine Arts in Budapest. A conference and several cultural events accompanied the exhibition.